

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ
ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF MESSENIA

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ
MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS
EPHORATE OF ANTIQUITIES OF MESSENIA

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ
ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF MESSENIA

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Απαγορεύεται η ολική διάθεση ή μερική ανατύπωση, αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του κειμένου, των φωτογραφιών και των σχεδίων του εντύπου χωρίς την έγγραφη άδεια από την υπηρεσία.

MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS

EPHORATE OF ANTIQUITIES OF MESSENIA

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, recording or any information storage and retrieval system, without written permission.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ :

Δρ. Ευαγγελία Μηλίτση - Κεχαγιά
Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη Εφορείας
Αρχαιοτήτων Μεσσηνίας

ΚΕΙΜΕΝΑ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ :

Δρ. Μιχάλης Κάππας
Δημοσθένης Κοσμόπουλος
Μαίρη Τσουλάκου MSc
Ευαγγελία Μαλαπάνη
Αρχαιολόγοι ΕΦΑ Μεσσηνίας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ :

Μαρία Χριστάκη,
ΜΑ Αγγλική Φιλολογία - Συγκριτική Λογοτεχνία

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ :

Τάσος Παπαδόγκωνας
Γραφίστας ΕΦΑ Μεσσηνίας

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ - ΣΧΕΔΙΑ :

Αρχείο Εφορείας Αρχαιοτήτων Μεσσηνίας

ΕΚΤΥΠΩΣΗ :

ΤΥΡΟprint

© ΥΠ.ΠΟ.Α. - ΕΦΑΜΕΣ 2019

www.efames.gr

SUPERVISION - COORDINATION :

Dr. Evangelia Militsi - Kechagia
Archaeologist, Director of the Ephorate
of Antiquities of Messenia

TEXT - TRANSLATION :

Dr. Michalis Kappas
Dimosthenis Kosmopoulos
Mary Tsoulakou MSc
Evangelia Malapani
Archaeologists EFA Messenias

TRANSLATION EDITING :

Maria Christaki,
MA English literature - Comparative Literature

LAYOUT :

Tassos Papadogkonas
Designer EFA Messenias

PHOTOGRAPHS - PLANS :

Archive of the Ephorate of Antiquities of Messenia

PRINT PRODUCTION :

ΤΥΡΟprint

ΠΡΟΛΟΓΟΣ FOREWORD

Το κτήριο του Αρχαιολογικού Μουσείου Μεσσηνίας, στην καρδιά του ιστορικού κέντρου της Καλαμάτας, είναι κτισμένο στην θέση της παλαιάς κλειστής δημοτικής αγοράς της πόλης, η οποία λειτουργούσε έως το 1986, όταν επλήγη σοβαρά από τους σεισμούς και κατεδαφίστηκε. Το οικοδόμημα που κτίστηκε στη θέση της αγοράς παραχωρήθηκε από τον Δήμο Καλαμάτας στο Υπουργείο Πολιτισμού προκειμένου να λειτουργήσει ως αρχαιολογικό μουσείο, το οποίο εγκαινιάστηκε τον Ιούνιο του 2009. Την συμπλήρωση των 10 χρόνων από την έναρξη της λειτουργίας του σηματοδοτεί η έκδοση του παρόντος εμπλουτισμένου ενημερωτικού φυλλαδίου.

Στόχος της έκθεσης είναι η παρουσίαση της πολιτισμικής ταυτότητας της Μεσσηνίας από την Προϊστορική Περίοδο έως και τα Βυζαντινά Χρόνια (έως το 1453), ώστε ο επισκέπτης, κατά την περιήγησή του στις επιμέρους ενότητες, να αποκομίσει μια όσο το δυνατόν πληρέστερη γνώση για την διαχρονική εξέλιξη κάθε περιοχής. Το αρχαιολογικό υλικό οργανώνεται ανά σύγχρονη γεωγραφική θέση, της οποίας το σημερινό τοπωνύμιο υποδεικνύει τον χώρο εύρεσης του αρχαίου ενώ παράλληλα ενεργοποιεί το ενδιαφέρον των ντόπιων για την τοπική ιστορία και τα μνημεία της περιοχής τους.

Ο μουσειολογικός σχεδιασμός αποτυπώνει κατά το δυνατόν τον πραγματικό γεωγραφικό χώρο στην αίθουσα, ώστε να είναι εύκολος ο προσανατολισμός και παράλληλα να δίνεται η δυνατότητα εναλλακτικών διαδρομών περιήγησης, ανάλογα με τα ειδικά ενδιαφέροντα κάθε επισκέπτη. Η διάρθρωση σε **τέσσερις μεγάλες εκθεσιακές ενότητες**, μέσα στις οποίες εντάσσονται οι σημαντικότερες αρχαιολογικές θέσεις με αντιπροσωπευτικά ευρήματα, ακολουθεί την παλαιά γεωγραφική διαίρεση του νομού στις τέσσερις επαρχίες Καλαμάτας, Μεσσηνίας, Πυλίας και Τριφυλίας. Η 'δείσδυση' του επισκέπτη στις επιμέρους γεωγραφικές ενότητες ακολουθεί μία κεντρική διαδρομή, η χάραξη της οποίας θυμίζει τη ροή του ποταμού Πάμισου, που διατρέχει μεγάλο μέρος της Μεσσηνίας, εκβάλλοντας στο μεσσηνιακό κόλπο.

Παράλληλα αναδεικνύονται με ιδιαίτερο εποπτικό υλικό **δέκα θεματικές ενότητες**, προκειμένου να παρουσιαστεί η κοινή για συγκεκριμένη χρονική

The Archaeological Museum of Messenia, which was inaugurated in June 2009, is housed on the site of the old closed municipal market of the city at the heart of the historical centre of Kalamata. The old market operated until 1986, when it suffered serious damage as a result of the earthquakes of that year, and was subsequently demolished. The new building, which was erected on the same site, was offered to the Ministry of Culture by the Municipality of Kalamata in order to function as an archaeological museum. The publication of this enriched booklet marks the completion of ten years since the inauguration of the museum.

The permanent exhibition aims to showcase the cultural identity of Messenia from the prehistoric (5th millennium BC) to the Byzantine period (1453 AD), so that the visitor can gain as thorough an understanding as possible of the evolution of each region of Messenia throughout this extensive period. The archaeological material has been organized according to current geographical locations so that the names describing the finds both suggest the site where each find was discovered and motivate the locals to become more interested in the history and monuments of their region.

The museological design of the exhibition aims to depict as closely as possible the actual geographical area of Messenia so that visitors can orient themselves easily around the exhibition room, allowing at the same time for alternative tours depending on the particular interests of each visitor. The exhibition is divided into **four large units**, within which the most important archaeological sites and representative findings of each region have been included. This structure follows the former geographical division of Messenia into four provinces, namely Kalamata, Messene, Pylia and Trifylia. The visitor enters each geographical section following a central route highly reminiscent of the flow of the river Pamisos, which runs along a considerable part of Messenia and flows into the Messenian gulf.

At the same time, **ten thematic sections** have been developed in order to present the common political and cultural entity of certain areas within a time period, using special interpretative material. "The House of Villehardouins and Messenia", "Mani

περίοδο πολιτική και πολιτισμική οντότητα ορισμένων περιοχών της Μεσσηνίας («Οι Βιλλεαρδούνοι και η Μεσσηνία», «Η Μάνη και το δεσποτάτο του Μορέως», «Θουρία, μία περιοχή πόλη», «Έξω Μάνη, στα σύνορα Μεσσηνίας-Λακωνίας», «Ο Οσιος Νίκων ο Μετανοείτε και η Μεσσηνία», «Η πρωτεύουσα του ανεξάρτητου μεσσηνιακού κράτους στις υπώρειες της Ιθώμης», «Η Ενετοκρατούμενη Πυλία (1206-1500)» «Ένα μυκηναϊκό κέντρο στο μεσσηνιακό κόλπο», «Η επικράτεια του Ανακτόρου του Νέστορος», «Οι Μυκηναίοι της Τριφυλίας»).

Έτσι, το μουσείο, παρά τη δαιδαλώδη σε πρώτη ματιά διάρθρωσή του, καταφέρει να αποτυπώσει με ακρίβεια την ποικιλότητα του μεσσηνιακού ανάγλυφου, προβάλλοντας και αναδεικνύοντας ταυτόχρονα τα ίχνη της ανθρώπινης δραστηριότητας στην περιοχή από την αυγή της πρώιμης οργανωμένης ανθρώπινης παρουσίας στη Μεσσηνία έως και την κατάκτησή της από τους Οθωμανούς Τούρκους το 1500. Μια περιήγηση στους διαδρόμους του παρέχει τη δυνατότητα στους επισκέπτες να αντιληφθούν τον πλούτο των μνημείων και τη διαχρονική σπουδαιότητα της Μεσσηνίας, ενώ φαίνεται να λειτουργεί ως κίνητρο για την οργάνωση περιηγήσεων στη μεσσηνιακή ύπαιθρο με στόχο την καλύτερη γνώριμία με τα μνημεία και την ιστορία της περιοχής.

Παράλληλα στους χώρους της μόνιμης έκθεσης προβάλλονται σύντομα βίντεο για την επίδραση των σεισμών και άλλων γεωλογικών φαινομένων (άνοδος στάθμης της θάλασσας, καταρηνίσεις) ενώ στις παράπλευρες αίθουσες υλοποιούνται τακτικά και έκτακτα εκπαιδευτικά προγράμματα και οργανώνονται περιοδικές εκθέσεις. Στην είσοδο του μουσείου χωροθετείται το πωλητήριο αντιγράφων - αναμνηστικών αντικειμένων και στις περιμετρικές αίθουσες είναι εγκατεστημένα τα εργαστήρια συντήρησης της Εφορείας Αρχαιοτήτων Μεσσηνίας.

Η υλοποίηση της έκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου Μεσσηνίας υπήρξε μια πολυσύνθετη εργασία, αποτέλεσμα συλλογικής δουλειάς δεκάδων επιστημόνων, τεχνιτών και εξωτερικών συνεργατών. Η εκπόνηση της μουσειολογικής μελέτης και η εφαρμογή της έγινε με την συνεργασία τριών Υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού: της Διεύθυνσης Μουσείων,

and the Despotate of Morea", "Thouria, a city inhabited by Perioikoi", "The Outer Mani at the border of Messenia and Laconia", "St. Nikon Metanoite (the Repenter) and Messenia", "The capital of the Independent state of Messene at the foot of Mt. Ithomi", "Pyliia under Venetian rule (1206-1500)", "A Mycenaean centre in the gulf of Messenia", "The territory of the Palace of Nestor", "The Mycenaean of Trifylia".

Despite the complicated first impression, the museum manages to accurately capture the diversity of the Messenian topography, while presenting and showcasing all traces of human activity in the area from the early prehistoric period to the occupation of Messenia by the Ottoman Turks around 1500. A tour of its corridors enables visitors to understand the richness of the monuments and the timeless significance of Messenia, while it can also function as an incentive for the organization of guided tours around the Messenian countryside in order for the visitors to become better acquainted with the monuments and history of the area.

The permanent exhibition also features short videos demonstrating the impact of earthquakes and the rising of the sea level on the natural and cultural landscape while educational programs and temporary exhibitions are regularly organized in the various areas surrounding the main exhibition room. Located at the entrance of the museum, the museum shop includes souvenirs and authentic copies of ancient Greek works of art. The conservation laboratories are situated in the peripheral halls.

The execution of the exhibition at the Archaeological Museum of Messenia was a complex project, the result of the collective work of dozens of scientists, technicians and external collaborators. The preparation of the museological study and its implementation was carried out in collaboration with three different departments of the Ministry of Culture: the Directorate of Museums, Exhibitions and Educational Programs and the regional authorities responsible for the prefecture of Messenia at the time, namely the 38th Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities and the 26th Ephorate of Byzantine and Post-Byzantine Antiquities.

The overall coordination was undertaken by Dr Pari Kalamara from the Directorate of Museums, Exhibitions and Educational Programs and the two

Εκθέσεων & Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και των τότε αρμόδιων περιφερειακών υπηρεσιών για το νομό Μεσσηνίας, της ΛΗ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και της 26^{ης} Εφορείας Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων. Τον γενικό συντονισμό ανέλαβαν η Δρ. Π. Καλαμαρά από τη Διεύθυνση Μουσείων και οι δύο πρώην Προϊστάμενες των Εφορειών, Δρ. Ξ. Αραπογιάννη και Δρ. Ευγενία Χαλκιά, ενώ επικεφαλής στην μουσειολογική μελέτη ήταν η Δρ. Μάλεν Μούλιου και στην μουσειογραφική μελέτη και τον συντονισμό της εφαρμογής της η αρχιτέκτονας Ανεστέ Παρίση. Αρχαιολόγοι, μηχανικοί, συντηρητές, εργατοτεχνίτες, φύλακες και διοικητικοί υπάλληλοι των δύο Εφορειών Αρχαιοτήτων συνέβαλαν καθοριστικά, εργαζόμενοι με μεράκι και συχνά κάτω από αντίξοες συνθήκες, στην άρτια υλοποίηση της έκθεσης, προσφέροντας στην Καλαμάτα ένα μουσείο που κοσμεί την πόλη εκπληρώνοντας τις σύγχρονες μουσειολογικές προδιαγραφές.

Δρ. Ευαγγελία Μηλίτση-Κεχαγιά
Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη ΕΦΑ Μεσσηνίας

former Directors of the local Ephorates, Dr Xenia Arapogianni and Dr Eugenia Halkia, while the museologist Dr Marlen Moulidou was in charge of the museological study and the architect Anestei Parisi of both the design of the museographic study and the coordination of its implementation. The archaeologists, engineers, conservators, workers, technicians, museum guards and administrators of the two local Ephorates of Antiquities have contributed decisively to the full implementation of the exhibition, working diligently and often under adverse conditions and in this way offering Kalamata a museum that adorns the city and fulfills contemporary museum standards.

Dr Evangelia Militsi-Kechagia
Archaeologist, Director of the Ephorate
of Antiquities of Messenia

Επαρχία Καλαμάτας

Kalamata province

Αρχαιότητα και Βυζάντιο
στη σκιά του Ταυγέτου

Η περιήγηση στην επαρχία Καλαμάτας εκκινεί από το βορειότερο τμήμα της ακολουθώντας μία νοητή νότια πορεία και ολοκληρώνεται με τη μεσσηνιακή Μάνη.

Στις όχθες του ποταμού Παμίσου, που συνιστά το βόρειο φυσικό όριο της επαρχίας, στη θέση **Άγιος Φλώρος**, έχουν διερευνηθεί ανασκαφικά τα ερείπια ιερού αφιερωμένου στον Πάμισο, που λατρευόταν στην αρχαιότητα ως θεός θεραπευτής μικρών παιδιών και συμβολικά είχε αποδοθεί με τη μορφή ταύρου.

Η σημαντικότερη αρχαία πόλη της Μεσσηνίας μέχρι την ίδρυση της αρχαίας Μεσσήνης το 369 π.Χ. ήταν η **Θουρία**, τα ερείπια της οποίας υψώνονται πάνω από τη σημερινή **Άνθεια**. Η πόλη επόπτευε το κεντρικό τμήμα της εύφορης μεσσηνιακής πεδιάδας, ενώ ο κόλπος από την περιοχή της **Αβίας** έως τις εκβολές του **Παμίσου** ονομαζόταν **Θουριάτις**.

Η ανασκαφική έρευνα έχει φέρει στο φως τεκμήρια από το μακρινό παρελθόν της περιοχής. Στη θέση **Καστρούλια** έχουν αποκαλυφθεί δύο τύμβοι της Προϊστορικής Εποχής (2000-1850 π.Χ.) με πλούσια κτερίσματα μεταξύ των οποίων χάλκινα περιάλπα διπλών πελέκεων.

Στη λοφοσειρά **Ελληνικά** έχει ανασκαφεί νεκροταφείο θαλαμωτών τάφων εξαιρετικής αρχιτεκτονικής της Μυκηναϊκής Περιόδου με σημαντικά ευρήματα (16^{ου}-11^{ου} αι. π.Χ.), όπως χρυσά κοσμήματα και αγγείο τελετουργικής χρήσης από οφίτη λίθο του 14^{ου} αι. π.Χ.

Στη θέση **Ράχες** της **Άνθειας** έχει ανασκαφεί ηγεμονικός μυκηναϊκός θολωτός τάφος (16^{ος} -15^{ος} αι. π.Χ.) με πολύτιμα κτερίσματα, όπως χρυσά

Αναθηματική στήλη που παριστάνει τον ποτάμιο θεό Πάμισο ως ταύρο. Με επιγραφές του 3^{ου} και 1^{ου} αι. π.Χ.
A votive stele depicting river god Pamisos as a bull. With inscriptions of 3rd and 1st c. BC.

Antiquity and Byzantium in the shadow of mount Taygetos

The tour of the province of Kalamata starts from its northernmost part and travels southwards on an imaginary route that ends in the Messenian part of Mani.

The **river Pamisos**, which constitutes the northern natural boundary of the province, was worshiped in antiquity as a God who heals young children and was depicted symbolically as a bull. **On its banks**, at the location of **Agios Floros**, the ruins of a sanctuary dedicated to him have been excavated.

Thouria was the most important ancient city of Messenia until the foundation of ancient Messene in 369 B.C. Thouria's ruins rise above the current village of **Antheia**. The ancient city guarded the central part of the fertile Messenian plain, while the bay from the region of Avia to the estuaries of Pamisos was called "Thouriatís".

Evidences of the region's distant past have been brought to light by recent excavations. Two tumuli of prehistoric times (2000-1850 B.C.) have been unearthed at the site of **Kastroúlia** with rich offerings including pendants of bronze double axes.

Excavations at the hill range of **Ellinika** have brought to light chamber tombs of excellent architecture of Mycenaean period with important findings of 16th - 11th c. B.C. such as gold jewellery and a ritual vessel of the 14th c. B.C., made of serpentine stone.

At the location **Raches** of Antheia a tholos tomb of a ruler of the Mycenaean Period

σφραγιστικά δακτυλίδια, χρυσή ωτογλυφίδα με κοκκιώδη διακόσμηση, ελεφαντοστέινη πυξίδα σε σχήμα πάπιας, αλλά και πήλινα αγγεία και αφιερωματικά πλακίδια, που αναδεικνύουν την πρακτική της προγονολατρίας και ηρωολατρίας στη Μεσσηνία κατά τον 8^ο αι. π.Χ. και κατά τον 4^ο αι. π.Χ.

Η **αρχαία Θουρία** εντυπωσιάζει τον επισκέπτη με τα ισχυρά τείχη και τα δημόσια οικοδομήματα, μεταξύ των οποίων το Ιερό του Ασκληπιού και το θέατρο της αρχαίας πόλης, που έρχονται στο φως από τη σύγχρονη ανασκαφική έρευνα, αλλά και με τα εντυπωσιακής διατήρησης ρωμαϊκά λουτρά της.

Στη θέση **Ακοβίτικα** Καλαμάτας η αρχαιολογική σκαπάνη αποκάλυψε τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα από δύο επιμήκη κτήρια με διαδρόμους - μέγαρα Α και Β της Πρώιμης Ελλαδικής Περιόδου (2650-2200 π.Χ.). Νοτιότερα των Πρωτοελλαδικών μεγάρων ήρθε στο φως τμήμα ορθογώνιου οικοδομήματος με αίθριο, που περιβαλλόταν από δωρικές στοές (7^{ος}-6^{ος} αι. π.Χ.) και ανήκε σε ιερό αφιερωμένο στον θεό Ποσειδώνα. Ιδιαίτερο εύρημα είναι το χάλκινο αφιερωματικό ειδώλιο υπόκαμπου των μέσων του 5^{ου} αι. π.Χ., που βρέθηκε τυχαία και παραδόθηκε στο μουσείο από αγρότες της περιοχής.

Λίγα είναι τα εκθέματα που προέρχονται από τις **Φαρές**, την αρχαία πόλη που βρισκόταν στη θέση της σημερινής Καλαμάτας, πιθανόν γύρω από το μεσαιωνικό κάστρο. Το βυζαντινό και φράγκικο παρελθόν της πόλης, που αναφέρεται για πρώτη φορά με το όνομα Καλαμάτα στον βίο του οσίου Νίκωνος και αναδεικνύεται σε σημαντικό αστικό κέντρο στα χρόνια αυτά, εκπροσωπείται από ευρήματα προερχόμενα από τους βυζαντινούς ναούς και το κάστρο της πόλης.

Τα εντυπωσιακά χάλκινα αφιερώματα από παραδόσεις πολιτών προέρχονται από το ιερό της Αρτέμιδος Λιμνάτιδος στον **Βόλυμο** Αρτεμισίας, στον Ταυγέτο, ενώ τα πήλινα γυναικεία ειδώλια του πρώιμου 5^{ου} αι. π.Χ. από σπήλαιο της Δήμιοβας στην περιοχή της ομώνυμης μονής.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ - KALAMATA PROVINCE

(16th -15th c. B.C.) with valuable offerings such as gold signet rings, a gold ear pick with granulated decoration, a duck-shaped ivory pyxis as well as clay vases and terracotta votive plaques highlighting the practice of ancestor and hero worship in Messenia during the 8th and 4th c. B.C. have been excavated.

Ancient Thouria impresses the visitor with its strong walls and public buildings, such as the Sanctuary of Asclepius and the theater of the ancient city, which current excavations are bringing to light. It also boasts extremely well-preserved Roman baths.

At the site of **Akovitika** in Kalamata, archaeological excavations have revealed the architectural remains of two rectangular buildings with corridors - megara A and B of the Early Helladic period (2650-2200 BC). To the south of these buildings part of a rectangular building with a patio surrounded by doric stoas (7th - 6th c. B.C.) which belonged to a sanctuary of Poseidon has been unearthed. A distinctive finding is the bronze votive figurine of a seahorse of the mid-5th c. B.C., which was found accidentally and delivered to the museum by local farmers.

A limited number of exhibits come from the ancient city of **Pharae**, situated where present-day Kalamata is, probably in the area around the medieval castle. The first reference to the name of Kalamata was made in the *Life* of Saint Nikon. During the Byzantine and Frankish era, the city emerged as an important urban center, with representative findings from its Byzantine churches and Medieval fortress being exhibited at the museum.

Χρυσό σφραγιστικό δακτυλίδι που παριστάνει θεότητες σε άρμα που το οδηγούν γρύπτες. Άνθεια (θολωτός τάφος) 16^{ος} -15^{ος} αι. π.Χ.
Gold signet ring depicting deities on a chariot drawn by griffins. Antheia (tholos tomb) 16th-15th c. B.C.

Εφραλωμένη κούπα με εγχάρακτη παράσταση πολεμιστή. 12^{ος} αι. μ.Χ.
Glazed bowl with inscribed depiction of a warrior. 12th c. A.D.

Τα σημαντικότερα αρχαία εκθέματα από θέσεις της μεσσηνιακής Μάνης προέρχονται από σωστικές ανασκαφές και από περισυλλογές. Στο τμήμα αυτό της επαρχίας Καλαμάτας εντυπωσιάζει η πυκνότητα μεσαιωνικών οικισμών, που μαρτυρούν την ανάπτυξη που γνώρισε η περιοχή στα βυζαντινά χρόνια. Παρουσιάζονται θέσεις με μακραίωνη κατοίκηση, όπως η **Στούπα** και η **Καρδαμύλη**, αλλά και οικισμοί που δημιουργούνται πιθανώς στη Μέση Βυζαντινή Περίοδο και ακμάζουν καθ' όλη τη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, όπως η **Καστάνια**, η **Μηλιά** και το **Νομίτσι**. Στη χωροθεματική πινακίδα γίνεται λόγος για τη στενή σχέση της Μάνης με το Δεσποτάτο του Μορέως μετά το 1262, με ειδική αναφορά στις μοναδικής σπουδαιότητας τοιχογραφίες του ναού του Αγίου Νικολάου στο **Καμπινάρι** της **Πλάτσας**. Στη ζωγραφική του μνημείου αυτού (1337/38) απηχούνται τάσεις της μητροπολιτικής τέχνης, όπως αυτές ανιχνεύονται σε μνημεία του Μυστρά.

Αναθηματικό χάλκινο ειδώλιο ιππόκαμπου, σύμβολο του θεού Ποσειδώνα. Ακοβίτικα (Ιερό του Ποσειδώνα) 5^{ος} αι. π.Χ.
Votive bronze figurine of a seahorse, symbol of god Poseidon. Akovitika (Sanctuary of Poseidon) 5th c. B.C.

Θωράκιο τέμπλου από ταινάριο λίθο (rosso antico), βασικό εξαγωγίμο προϊόν της Μάνης. 6^{ος} - 7^{ος} αι.
Templon closure slab of rosso antico, a basic export of the Mani. 6th - 7th c.

Impressive bronze votive offerings were delivered to the museum after they were accidentally discovered by locals in the region of the Sanctuary of Artemis Limnatis at the site of **Volymnos**, near the village of Artemisia, on mount Taygetos. Clay female figurines of the early 5th c. B.C. were found in the cave of **Dimiova** at the area of the monastery by the same name.

The most important ancient exhibits from the region of Messenian Mani come from rescue excavations and accidental discoveries. At this part of the province of Kalamata, the density of the medieval settlements testifies to the impressive development of the area in the Byzantine times. Centuries-long settlements, such as **Stoupa** and **Kardamyli**, as well as settlements that were probably created in the Middle Byzantine period and flourished throughout the late Middle Ages, such as **Kastania**, **Milia** and **Nomitsi** are presented at the museum.

The informative sign indicates the close relationship of Mani with the Despotate of Morea after 1262, with special reference being made to the unique frescoes of the church of Agios Nikolaos in **Kampinari**, **Platsa**. The paintings of this monument (1337/38) reflect trends of metropolitan art as they are traced in Mystras' monuments.

Επαρχία Μεσσήνης Messene province

Η εύφορη ενδοχώρα της Μεσσηνίας με την πρωτεύουσα του μεσσηνιακού κράτους

Στην επαρχία Μεσσήνης παρουσιάζονται εκθέματα από αρχαιολογικές θέσεις της μεσσηνιακής ενδοχώρας μεταξύ του ποταμού Παμίσου και του όρους Αιγάλεω.

The fertile hinterland of Messenia and the capital of the Messenian State

The province of Messene includes exhibits from archaeological sites covering the area of the Messenian hinterland between the river Pamisos and mount Aegaleo.

Η πιο σημαντική αρχαιολογική θέση στην επαρχία της Μεσσήνης είναι η **αρχαία Μεσσήνη**, η πρωτεύουσα του ελεύθερου μεσσηνιακού κράτους που ιδρύθηκε το 369 π.Χ. από τον Επαμεινώνδα. Ενδεικτικά ευρήματα, όπως η ενεπίγραφη ερμαϊκή στήλη του Αρμονεϊκού και χαρακτηριστικά νομίσματα από τις χιλιάδες που έχουν βρεθεί στις ανασκαφές της αρχαίας πόλης, μαρτυρούν τη νέα εποχή ευημερίας και οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ανάπτυξης που διανύει η Μεσσηνία από τα μέσα του 4^{ου} αι. π.Χ. έως και τους Ύστερους Ρωμαϊκούς Χρόνους. Τα παλαιοχριστιανικά και βυζαντινά εκθέματα από την αρχαία Μεσσήνη μαρτυρούν τη συνέχιση της ζωής στην πόλη - έδρα επισκοπής ήδη από τον 4^ο τουλάχιστον έως τον 7^ο αι. -, η οποία κατά τον 10^ο-11^ο αι., αν και συρρικνωμένη, γνωρίζει νέα ακμή.

The most important archaeological site of the Messene province is **ancient Messene**, the capital city of the free Messenian state, founded by Epaminondas in 369 BC. In the exhibition a few indicative antiquities are on display, such as the inscriptional herm of Armonikos and a group of characteristic coins from a vast number of coins found during the excavation of the ancient city. The entirety of the excavated antiquities from the archaeological site of ancient Messene, being displayed at the Messene Archaeological Museum, testify the ongoing financial, social and cultural development of the region from the middle of the 4th c. BC. until the late Roman times.

Τα κτερίσματα ενός κιβωτιόσημου τάφου προέρχονται από το νεκροταφείο της αρχαίας πόλης στην περιοχή της **Αρσινόης** ενώ στο μουσείο της αρχαίας Μεσσήνης φιλοξενούνται εντυπωσιακά ανασκαφικά ευρήματα.

The Early Christian and Byzantine exhibits from ancient Messene document the continuity of life in the city - a bishopric see from the 4th c. until at least the 7th c.-, which experienced a new period of prosperity in the 10th c., even if it had shrunk in size.

The antiquities from the excavation of a cist grave discovered in **Arsinoi**, where one of ancient Messene's cemeteries was located, are also on display.

Τυχαίο εύρημα από τη γειτονική **Ελληνοεκκλησιά** είναι ο μαρμάρινος κορμός νέου, που πλαισιώνει την ίδια ενότητα. Η θέση είναι ευρύτερα γνωστή λόγω της παρουσίας του ναού

A random finding from nearby **Ellinoeklissia**, a young male's torso, complements this section. The site is well known for the church of Zoodochos Pigi (Samarina), one of the most prominent Middle-Byzantine monuments in the Peloponnese. A vast hoard of Venetian bronze coins that were found at the site of Lykorema near the settlement of modern

Μαρμάρινος κορμός νέου από την Ελληνοεκκλησιά (1^{ος}-2^{ος} αι. μ.Χ.)
A young male's torso from Ellinoeklissia, (c. 1st-2nd A.D.)

της Ζωοδόχου Πηγής (Σαμαρίνα), ενός από τα σημαντικότερα μεσοβυζαντινά μνημεία της Πελοποννήσου. Από την ίδια περιοχή εντυπωσιάζει επίσης ο νομισματικός θησαυρός 2.400 ενετικών νομισμάτων που εντοπίστηκε στη θέση Λυκόρεμα κοντά στον οικισμό της **Στέρνας**.

Μυκηναϊκά εκθέματα από τους θολωτούς τάφους **Διοδίων**, του **Κεφαλόβρυσου** και της **Μάιδνας** και τον θαλαμωτό τάφο στον **Αριστομένη** μαρτυρούν τη μυκηναϊκή παρουσία στην περιοχή.

Στην ενότητα εκτίθεται το εκμαγείο της εξαιρετικής σημασίας επιγραφής, που βρίσκεται εντοιχισμένη στην εκκλησία των **Κωνσταντίνων** και περιγράφει το τελετουργικό των μυστηρίων της Ανδανίας. Πλήθος ανθρώπων, μυημένων και μη, συμμετείχαν στη μεγαλόπρεπη πομπή και στα ιερά δρώμενα, την επιτυχημένη εκτέλεση των οποίων ανελάμβαναν επιφανείς πολίτες της Μεσσηνίας.

Χάλκινο ειδώλιο ζώου από ένα άγνωστο ιερό στο Μίλα, (10ος -7ος αι. π.Χ.)
Bronze animal figurine from an unknown sanctuary at Mila (10th-7th c. B.C.)

Από την περιοχή του **Μίλα** προέρχονται τα μικρά χάλκινα ζωομορφα ειδώλια (7^{ος} αι. π.Χ), που αφιέρωναν πιστοί σε κάποιο άγνωστο ιερό, ενώ τα δύο τμήματα ψηφιδωτού δαπέδου αποτελούν μέρος μια ευρύτερης σύνθεσης με σκηνή κυνηγιού, που κοσμούσε το δάπεδο πολυτελούς έπαυλης της ύστερης αρχαιότητας κοντά στον **Δεσύλλα**. Η πολυχρωμία, τα θέματα και η ποιότητα των ψηφιδωτών υποδεικνύουν ότι ο ιδιοκτήτης της έπαυλης θα ήταν ίσως ένας εύπορος γαιοκτήμονας σε μια ιδιαίτερα εύφορη περιοχή, κοντά στην ορεινή διάβαση μεταξύ Μεσσηνίας και Αρκαδίας.

village of **Sterna** is also exhibited in this section.

Mycenaean exhibits from the tholos tombs at **Diodia**, **Kephalovriso**, **Madena** and from the chamber tomb at **Aristomeni** document the Mycenaean presence in the fertile hinterland of Messenia.

A plaster cast of the extremely important inscription concerning the ritual of Andania Mysteries is also on display at the museum. The original inscription is still immured at the facade of **Konstantinoi** church. Upstanding citizens of ancient Messene undertook the conduct of the rites, during which, crowd of people participated in the majestic procession and the sacred events taking place in the area of Andania.

Bronze animal figurines, votive offerings to an unknown sanctuary at **Mila**, as well as sections of the remarkable mosaic which adorned the floor of a luxurious roman villa at **Desyllas** are exhibited in this section too. The quality, polychromy and subject matter of villa's mosaic floors indicate that it may have been the private residence of a wealthy landlord in a fertile region near a mountain passage to Arcadia.

Τμήμα ψηφιδωτού με σκηνή κυνηγιού από έπαυλη. Δεσύλλα (5^{ος} αι. περίπου μ. Χ.).
Part of a mosaic floor with a hunting scene from a villa. Desylla (5th c. A.D.)

Στη χωροθεματική πινακίδα της ίδιας επαρχίας γίνεται λόγος για μια ομάδα ναών που εντοπίστηκαν τα τελευταία χρόνια στη μεσσηνιακή ύπαιθρο, οι οποίοι τοποθετούνται βάσει μορφολογικών και τυπολογικών στοιχείων, στο πέρασμα του 10^{ου} προς τον 11^ο αιώνα και συνδέονται πιθανώς με την προσηλυτιστική δράση του οσίου Νίκωνος «του Μετανοείτε».

Σε κεντρική θέση του μουσείου, στην είσοδο της επαρχία Μεσσηνίας, έχει τοποθετηθεί η χωροθεματική πινακίδα για την περίοδο της Φραγκοκρατίας στη Μεσσηνία. Σε αυτήν σκιαγραφείται ο πρωταγωνιστικός ρόλος της οικογένειας των Βιλλεαρδουίνων, που με τα κάστρα της Καλαμάτας και της Αρκαδίας/Κυπαρισσίας να αποτελούν προσωπικά τους φέουδα, αναλαμβάνουν λίγο μετά το 1204 την διοίκηση του πριγκιπάτου της Αχαΐας. Στα χρόνια τους εισάγεται στον Μοριά ο γοθτικός ρυθμός σε κτήρια που κτίζει η νέα άρχουσα τάξη, ενώ σε μια ομάδα μνημείων διάσπαρτων στο μεσσηνιακό πεδίο, με αντιπροσωπευτικότερο παράδειγμα τον Άγιο Γεώργιο Ανδρούσας, διαπιστώνεται ένας γόνιμος συγκερασμός οικοδομικών πρακτικών από τη γηγενή βυζαντινή παράδοση και από την εισηγμένη αρχιτεκτονική της Δυτικής Ευρώπης.

Εξάλειπτρο από ελληνιστικό τάφο στην Αρσινόη (3^{ος} -2^{ος} αι. π. Χ.)
A container for aromatic oils (exaleipteron) from a Hellenistic tomb. Arsinoi, 3rd-2nd c. B.C.

Χάλκινη πόρπη διακοσμημένη με ζεύγη αντωπών κεφαλών αλόγων. Κτέρισμα ταφής. Μέσα 7^{ου} αι. μ.Χ.
Bronze buckle decorated with pairs of frontal horse heads. Grave offering. Mid-7th c. A.D.

A significant number of churches that have been recently identified in the Messenian countryside are presented in that section too. Based on their morphology and construction details, they date to the late 10th or 11th c. Their construction could possibly be related to Saint Nikon's 'Metanoieite' preaching activity in the region.

An informative sign concerning the period that Messenia was occupied by the Franks, is placed in a central position of the Museum, at the entrance of this thematic unit. It refers to the leading role of the House of the Villehardouin, who took over the Principality of Achaia shortly after 1204; the castles of Kalamata, and Arcadia/Kyparissia became the family's fiefs. Under their rule, the gothic style was introduced into buildings constructed by the new ruling class of the Peloponnese.

At the same time, in a significant number of monuments in the wider area of Messenia, -the most typical of which is the church of Agios Georgios at Androusa, an amalgamation of regional Byzantine elements with western architectural forms is attested.

4000

Τελική Νεολιθική
Final Neolithic

3100

Πρώιμη Εποχή του Χαλκού
Early Bronze Age

2050

Μίση Εποχή του Χαλκού
Middle Bronze Age

1680

Ύστερη Εποχή του Χαλκού
Early Bronze Age

1060

Πρωτογεωμετρική Περίοδος
Early Geometric Period

900

Γεωμετρική Περίοδος
Geometric Period

700

Αρχαϊκή Περίοδος
Archaic Period

480

Κλασική Περίοδος
Classical Period

323

Ελληνιστική Περίοδος
Hellenistic Period

31

Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία
Roman Rule

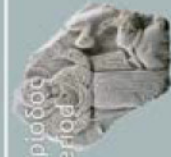

330

Πρώιμη Βυζαντινή Περίοδος
Early Byzantine period

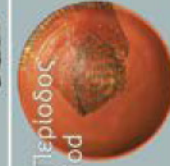
8ος αι.

Μέση Βυζαντινή Περίοδος
Middle Byzantine period

1204

Ύστερη Βυζαντινή Περίοδος
Late Byzantine period

1453

ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ
KYPARISSIA

ΑΝΑΚΤΟΡΟ ΝΕΣΤΟΡΟΣ
PALACE OF NESTOR

ΜΕΘΩΝΗ
METHONI

ΠΕΤΑΛΙΔΙ
PETALIDI

ΚΟΡΩΝΗ
KORONI

ΚΑΛΑΜΑΤΑ
KALAMATA

ΚΑΡΔΑΜΥΛΗ
KARDAMYLI

Τριφυλία
Triphylia

Μεσσήνη
Messene

Καλαμάτα
Kalamata

Πυλία
Pylia

Αίθουσα δραστηριοτήτων
Activities Room

EXIT

Είσοδος
Entrance

Επαρχία Πυλίας

Pylia province

Θολωτοί τάφοι και μεγάλα κάστρα σε ένα τοπίο μοναδικό

Η ενότητα της Πυλίας ξεκινά από τη σύγχρονη κωμόπολη του Πεταλιδίου, συνεχίζει νότια έως το ακρωτήριο Ακρίτα και περνά στη συνέχεια σε θέσεις κατά μήκος της δυτικής ακτογραμμής.

Στο **Πεταλίδι**, στο λόφο Κάστρο, ιδρύθηκε γύρω στο 365 π.Χ. η αρχαία Κορώνη από Βοιωτούς εποίκους. Γλυπτά, επιτύμβιες στήλες, τμήματα μαρμάρινων τραπεζοφόρων, πηλίνα και μετάλλινα αντικείμενα από τον 3^ο αι. π.Χ. έως τον 4^ο αι. μ.Χ. καταδεικνύουν τη σημασία της αρχαίας αυτής πόλης, που άνθισε ιδιαίτερα στη Ρωμαϊκή Περίοδο εκτεινόμενη και εντός των ορίων της σύγχρονης κωμόπολης. Οι έρευνες έχουν φέρει στο φως αρχιτεκτονικά κατάλοιπα από τείχη, δημόσια κτήρια, νεκροταφείο με ταφικούς περιβόλους, λουτρικές εγκαταστάσεις, τμήματα επαύλεων και εργαστηριακών χώρων. Ο οικισμός συνέχισε να ακμάζει έως και τα τέλη του 6^{ου} αι., όπως υποδεικνύουν αρχιτεκτονικά γλυπτά της εποχής του Ιουστινιανού.

Στο σύγχρονο οικισμό **Λογγά** στη θέση **Καφίριό** έχουν εντοπιστεί κατάλοιπα κατοίκησης από τη 2^η χιλιετία π.Χ. μέχρι και τους Ρωμαϊκούς Χρόνους, ενώ πλησίον του παραθαλάσσιου οικισμού του **Αγίου Ανδρέα Λογγάς** έχει ανασκαφεί το ιερό του Απόλλωνα Κορύ(ν)θου με ευρήματα από την πρώιμη περίοδο και αλληπάλληλες οικοδομικές φάσεις που μαρτυρούν τη χρήση του μέχρι και την πρώιμη Βυζαντινή εποχή.

Η σημαντική αυτή θέση, συνέχισε να προσελκύει το ενδιαφέρον των Μεσσηνίων και κατά τη διάρκεια των επόμενων αιώνων, όπως υποδεικνύει η ανέγερση δύο ναών κατά τον 10^ο-11^ο αι., αφιερωμένων στον Άγιο Ανδρέα και τον Άγιο Θεόδωρο αντίστοιχα. Δύο κτητορικές επιγραφές από

Tholos tombs and great castles in a unique landscape

The exhibition unit of Pylia starts from the modern town of Petalidi, going south towards cape Akritas, and ends with sites across the western shore

At **Petalidi**, on the hill by the name "Kastro" the city of "ancient Koroni" was erected by Boeotian settlers around 365 BC. Sculptures, grave stones, parts of marble offering tables, objects of clay and metal objects (from the 3rd c. BC until the 4th c. AD) testify to the significance of the ancient city, which flourished particularly in Roman period; at that time the city extended throughout the whole area of modern Petalidi. Excavations have brought to light architectural remains of ancient walls, of public buildings, graves, baths, villas and workshops. Ancient Koroni continued to flourish until the end of the 6th c. AD, as the architectural sculptures of the Justinian period prove.

At the modern settlement of **Logga** at the site of "**Kafirio**" architectural remains from the 2nd millennium B.C. until the Roman times have been brought to light. Close to the seaside village of Agios Andreas the **sanctuary of Apollo Kory(n)thos** with findings from the 8th c. B.C. and with successive building phases until the Early Byzantine period has been excavated. The habitation in this important site continued during the following centuries as testified by the construction of two

άγνωστους χριστιανικούς ναούς προσφέρουν τη δική τους πολύτιμη μαρτυρία για την ιστορία της περιοχής. Σημαντική μεσαιωνική θέση υπήρξε και ο σημερινός οικισμός του **Αχλαδοχωρίου**, όπως μαρτυρούν οι εκκλησίες και το μικρό ερειπωμένο κάστρο του. Από τον αρχικά τρουλαίο σταυροειδή εγγεγραμμένο ναό του Αγίου Θεοδώρου έξω από το Αχλαδοχώρι, κτίσμα του 12^{ου} αι., προέρχονται τρία παλαιοχριστιανικά κιονόκρανα, σε δεύτερη χρήση στο μνημείο, και ένα επίκρανο παραστάδας, σύγχρονο με την ανέγερση του ναού.

Στη θέση **Βουνάρια**, όπου πιθανότατα υπήρχε η αρχαία πόλη Κολωνίδες, έχουν έρθει στο φως τάφοι, επιγραφές, νομίσματα και ειδώλια της κλασικής και ελληνιστικής αρχαιότητας. Σε παρακείμενο λόφο οικοδομήθηκε στα μέσα του 15^{ου} αι. ένα μικρό οχυρό, γνωστό με την ονομασία **Castro Franco**, ενώ ένα τμήμα από επιστύλιο τέμπλου του 12^{ου} αι. προερχόμενο από το κωδωνοστάσιο του ναού των Εισοδίων της Θεοτόκου (Καστέλια) υποδηλώνει ενδεχόμενη κατοίκηση στην περιοχή και κατά τη Μέση Βυζαντινή περίοδο.

Από τη θέση **Αγία Τριάδα Κορώνης** προέρχεται το εντυπωσιακών διαστάσεων ψηφιδωτό δάπεδο των Υπερορωμαϊκών χρόνων (3^{ος} - 4^{ος} αι. μ.Χ.) από έπαυλη ή Γυμνάσιο με κεντρική παράσταση Διονύσου, σατύρου και πάνθηρα και παραπληρωματικά θέματα μονομάχων που σκοτώνουν ταύρο, λιοντάρι και άλλα άγρια θηρία καθώς και θεατρικά προσωπεία.

Στην περιοχή του **Κάστρου Κορώνης** καθώς και στη σύγχρονη κωμόπολη ιδρύθηκε στην αρχαιότητα η μεσσηνιακή Ασίνη από φυγάδες Ασιναιούς του Άργους, συμμάχους των Σπαρτιατών. Εκτίθενται λίγα ευρήματα της Ελληνιστικής περιόδου μαζί με επιγραφές από τον 2^ο έως τον 4^ο αι. μ.Χ., μεταξύ των οποίων τμήμα στήλης με απόσπασμα από το γνωστό διάταγμα του Διοκλητιανού περί τιμών. Η πόλη θα λάβει το σημερινό της όνομα (Κορώνη) στη διάρκεια των μεταβατικών αιώνων (7^{ος}-9^{ος} αι. μ.Χ.), ενδεχομένως μετά τη μετοίκηση στην εν λόγω θέση των κατοίκων της αρχαίας Κορώνης (σημερινό Πεταλίδι).

Από ερειπωμένο ναό του 13^{ου} αι. μ.Χ. στη

Κορμός γυναικείου αγάλματος πιθανόν της Θεάς Τύχης, 1^{ος} αι. π.Χ. - 1^{ος} αι. μ.Χ. Πεταλίδι.
Torso of a female statue probably of the Goddess Tyche (Fortune) 1st c. BC - 1st c. AD. Petalidi.

churches of 10th and 11th c. A.D., dedicated to Saint Andreas and Saint Theodoros respectively. Two dedicatory inscriptions of unknown Christian churches offer their valuable testimony to the local history. An important medieval settlement was situated close to the the modern village of Achladochori as it is being testified by the churches and a small ruined castle.

Three Early Christian capitals are also displayed, reused in the 12th-century church of Agios Theodoros at the outskirts of Achladochori, which was initially a cross-in-square with a dome. A 12th-c. pilaster capital from the same monument contemporaneous with the erection of the church, is also included in the exhibition.

At the site **Vounaria** where the ancient city of "Kolonides" probably was, graves, inscriptions, coins and figurines of Classical and Hellenistic period have been excavated. At this hill in the middle of the 15th c. A small fortress, known by the name of Castro Franco was built on a nearby hill in the mid-15th c. A.D., while a part of an architrave of a 12th c. templon screen from the belfry of the church of the Presentation of the Virgin at Kastalia suggests that the site was probably inhabited also during the Middle Byzantine period.

A mosaic of impressive dimensions from the late Roman period (3rd-6th c. A.D.) comes from the location of **Agia Triada**, near Koroni. It most likely belonged to a mansion or

Πόδι τραπεζοφόρου με ιπτάμενο ερωπιδέα. 3^{ος} αι. μ.Χ. Πεταλίδι.
Leg of an offering table with a small flying Eros. 3rd c. AD. Petalidi.

θέση **Σέλιτσα Βασιλιτσίου** στην περιοχή του ακρωτηρίου Ακρίτα προέρχονται δύο σχεδόν ακέραια αγγεία, κτερίσματα από τάφους που εντοπίστηκαν κατά την ανασκαφική διερεύνηση του μνημείου.

Στην περιοχή του **κάστρου Μεθώνης** χωροθετείται η αρχαία ομώνυμη πόλη, την οποία μαρτυρούν αρχιτεκτονικά μέλη, τμήματα της αρχαίας οχύρωσης και ταφικά ευρήματα. Ταυτίζεται από τους περισσότερους ερευνητές με την αμπελόεσσα Πήδασο της Μυκηναϊκής περιόδου, την οποία αναφέρει ο Όμηρος. Η Μεθώνη ήκμασε ιδιαιτέρως στη Ρωμαϊκή περίοδο καθώς έκοψε και δικό της νόμισμα αποτελώντας σημαντικό λιμενικό και εμπορικό κέντρο.

Η **Μεθώνη** και η **Κορώνη**, λόγω της γεωγραφικής τους θέσης στο σταυροδρόμι των θαλάσσιων δρόμων που συνέδεαν τη Δυτική Ευρώπη με τους Αγίους Τόπους και την Κωνσταντινούπολη, διαδραμάτισαν κομβικό ρόλο στον έλεγχο του διαμετακομιστικού εμπορίου κατά τη διάρκεια της Βυζαντινής εποχής, όπως μαρτυρούν οι οχυρώσεις τους και τα κινητά ευρήματα. Το μαρμάρινο κιονόκρανο από την Αγία Σοφία Κορώνης αλλά και εκθέματα όπως η μαρμάρινη ανάγλυφη εικόνα της αγίας Θέκλας από τη Μεθώνη, ένα εξαιρετικής τέχνης αμφίγλυφο θωράκιο του 12^{ου} αι., που βρέθηκε κοντά στον επισκοπικό ναό της ίδιας πόλης, καθώς και μια επιγραφή που αναφέρεται στην επιδιόρθωση των τειχών της Μεθώνης κατά την περίοδο της δυναστείας των Κομνηνών, προσφέρουν τη δική τους μαρτυρία για το λαμπρό βυζαντινό παρελθόν των δύο πόλεων. Τη διαχρονική κατοίκηση της Μεθώνης επιβεβαιώνουν επίσης τα ευρήματα από τις ανασκαφές της βασιλικής στο οικόπεδο Δρακάκη και του διάσκαφου κοιμητηρίου του Αγίου Ονουφρίου. Από το 1207 έως και το 1500 οι δύο καστροπολιτείες και η ευρύτερη περιοχή τους περνούν υπό τον έλεγχο της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας της Βενετίας, που θα αναβαθμίσει την αμυντική τους θωράκιση υλοποιώντας εντυπωσιακά οχυρωματικά έργα. Λατινική επιγραφή από την Κορώνη και οι θησαυροί νομισμάτων

gymnasium and depicts god Dionysus with a satyr and a panther in the centre, surrounded by scenes of gladiators killing a bull, a lion and other wild animals as well as theatrical masks.

In antiquity, fugitives from the city of Asine in Argolis who were allies of the Spartans, founded the Messenian Asine in the area of the castle of Koroni as well as in the modern town. A small number of finds from the Hellenistic period are displayed from this site, along with inscriptions from the 2nd to the 4th centuries A.D. The city received its present name of Koroni during the Transitional period (7th-9th c. A.D.), possibly after the inhabitants of ancient Koroni (modern Petalidi) moved to this area.

Two almost intact vessels from a 13th c. ruined church from the site of "Selitsa" in Vassilitsi in the area of Cape Akritas- can also be seen here. They were found in the tombs discovered during the excavation of the church.

The area of the *castle* of Methoni was the location of the ancient city by the same name, as is testified by architectural members, parts of ancient fortification, and burial findings. It has been identified by most researchers as Pedasos of the Mycenaean period which was mentioned by Homer. Methoni flourished during the Roman period in particular, when it minted its own currency and was an important port and commercial centre.

Εικόνα της αγίας Θέκλας. 11^{ου}-12^{ου} αι.
Icon of agia Thekla. 11th-12th c.

από τη **Σφακτηρία** και το **Χατζή** αποτελούν αδιάψευστους μάρτυρες της βενετικής κυριαρχίας στην περιοχή.

Στη νησίδα **Νησακούλι**, στον όρμο της Μεθώνης έχουν ανευρεθεί οικοδομικά λείψανα και κατάλοιπα από πιθανό λατρευτικό βωμό της Μεσοελλαδικής περιόδου (2050-1680 π.Χ.) με αγγεία και καμμένα οστά ζώων και όστρακα της Μυκηναϊκής περιόδου (1680-1060 π.Χ.). Καταποντισμένα αρχιτεκτονικά λείψανα της Μεσοελλαδικής περιόδου έχουν εντοπιστεί επίσης στο βυθό του όρμου της Μεθώνης.

Στην ενότητα της Πυλίας εκτίθενται ακόμα κτερίσματα από τους μυκηναϊκούς θολωτούς τάφους που έχουν αποκαλυφθεί στις θέσεις **Πλατανόβρυση**, **Χανδρινού**, **Κουκουνάρα**, **Κρεμμύδια** και **Σουληνάρι**. Παράλληλα αναδεικνύεται η δημιουργία και νέων βυζαντινών οικιστικών θέσεων που φαίνεται να αναδύονται σταδιακά μετά την παρακμή ορισμένων παράκτιων κέντρων κατά τις πρώτες δεκαετίες του 7^{ου} αι. μ.Χ., όπως υποδεικνύουν δύο θωράκια της Μεταβατικής περιόδου από τη **Δροσιά** και το **Σουληνάρι**.

Η σημαντική και διαχρονικής σημασίας θέση **Νιχώρια** διαρθρώνεται σε τρία μέρη στην έκθεση. Το πρώτο είναι αφιερωμένο στον ηγεμονικό θολωτό μυκηναϊκό τάφο και στα πλούσια κτερίσματά του, το δεύτερο στον οικισμό των Νιχωρίων παρουσιάζοντας χαρακτηριστικά ευρήματα της καθημερινής ζωής των Μυκηναϊκών και Γεωμετρικών

Because of their geographical location at the crossroads of the sea routes connecting Western Europe with the Holy Land and Constantinople, **Methoni** and **Koroni** played a pivotal role in controlling the transit trade during the Byzantine period as their fortifications and finds testify. The marble capital of the church of Agia Sophia of Koroni as well as exhibits such as the marble relief icon of saint Thekla from Methoni, a double relief panel of the 12th c. of exquisite artistic quality found near the bishopric church of Methoni, and an inscription referring to the repairing of the fortification during the period of the Komnenian dynasty, all attest to the important Byzantine past of the two cities. The continuous habitation of Methoni throughout time is also confirmed by both the findings of the excavations of the basilica at the Drakakis property and of the Christian cemetery of Agios Onouphrios. From 1207 until 1500 AD the two citadels and their wider region came under the control of the most Serene Republic of Venice, which upgraded their defence, carrying out impressive fortifications. A Latin inscription from Koroni and the treasures of coins from **Sphacteria** and **Chantzi** bear witness to the Venetian rule in this region.

On the islet of **Nisakouli**, in the bay of Methoni, building ruins and remains from an altar of the Middle Helladic period (2050-1680 BC) with vases, burnt bones and sherds of pottery of the Mycenaean period (1680-1060 BC) have been excavated. Sunken architectural remains of the Middle Helladic period have also been found at the bottom of the bay of Methoni.

Grave offerings from the Mycenaean tholos tombs, which have been unearthed at the sites of **Platanovrysi**, **Chandrinou**, **Koukounara**, **Kremmydia** and **Soulinari** are also exhibited in

Πώμα πυξίδας (αγγείο φύλαξης).
Με λαβή σε σχήμα ίππων. Βαθύρεμα,
θαλαμοειδής τάφος. 8^{ου} αι.π.Χ.
Lid of a pyxis (storing box). Handle shaped like
horses. Vathirema, chamber tomb. 8th c. B.C.

Σφραγιδόλιθος από σάρδιο. Νιχώρια (μυκηναϊκός θολωτός τάφος) 16^{ος} - 15^{ος} αι. π.Χ.
Seal stone of carnelian. Nichoria (Mycenaean tholos tomb) 16th - 15th c. B.C.)

χρόνων αλλά και νομίσματα και χάλκινα μικροαντικείμενα του 10^{ου}-12^{ου} αι. μ.Χ., ενώ στο τρίτο μέρος εκτίθενται ευρήματα από συστάδες τάφων των Μυκηναϊκών, Γεωμετρικών και Κλασικών χρόνων της περιοχής **Ριζόμυλου - Καρποφόρας**. Στη συνέχεια παρουσιάζονται σημαντικά κτερίσματα από τον θολωτό τάφο στο **Δάρα**, μεταξύ των οποίων περιλάττα από υαλόμαζα κυανού χρώματος.

Η ενότητα της Πυλίας ολοκληρώνεται με την παρουσίαση θέσεων των δυτικών παραλίων της Μεσσηνίας με προϊστορικά ευρήματα από τον όρμο της **Βοΐδοκοιλιάς**, κτερίσματα από τους μυκηναϊκούς τάφους της **Τραγάνας** και της **Πύλας**, το ελληνιστικό νεκροταφείο του **Διβαρίου Γιάλοβας** και τη συστάδα τάφων στη θέση **Τσοπάνη Ράχη**.

Κύμβα (σαλταϊέρα). 2650-2200 π.Χ. Βοΐδοκοιλιά - οικισμός.
Sauceboat. 2650-2200 BC. Voidokoilia - settlement.

the section of Pylia. At the same time, the creation of new Byzantine residential sites is highlighted. These new sites seem to be gradually emerging after the decline of some coastal centres in the first decades of the 7th c.A.D., as indicated by two marble panels from **Drosia** and **Soulinari**.

The location of **Nichoria** is of particular significance throughout time and is therefore exhibited in three different sections at the museum. The first part is dedicated to the rich grave offerings of the hegemonic tholos tomb of the Mycenaean period while the second presents characteristic artifacts depicting the daily life of the Mycenaean and Geometric periods together with coins and other small bronze items from the 10th and 12th c. A.D. The third part includes grave offerings from groups of graves of the Mycenaean, Geometric and Classical period of the region of Rizomylos-Karpofores. Next in the exhibition follow important grave offerings from the tholos tomb of Daras, including pendants made of blue glassware.

The section of Pylia ends with the sites of the western coastal areas of Messenia, with prehistoric exhibits from the bay of **Voidokoilia**, grave offerings from the Mycenaean tombs of **Tragana** and **Pyla**, and findings from the Hellenistic cemetery of **Divari - Yialova** and the group of graves at the site **Tsopani-Rachi** being exhibited here.

Χάντρα περιδεραιού από κυανή υαλόμαζα με ανάγλυφη διακόσμηση.
Δάρας (μυκηναϊκός θολωτός τάφος) 15^{ος} - 13^{ος} αι. π.Χ.
Bead of a blue glass paste with relief decoration from a necklace.
Daras (Mycenaean tholos tomb) 15th - 13th c. B.C.

Επαρχία Τριφυλίας Trifylia province

Το κέντρο του ομηρικού βασιλείου του Νέστορος

Η ενότητα της Τριφυλίας περιλαμβάνει ευρήματα από θέσεις της βορειοδυτικής Μεσσηνίας, όπου δεσπόζει το όρος Αιγάλεω και εκκινούν οι θαλάσσιοι δίαυλοι επικοινωνίας με τα νησιά του Ιονίου και τη Μεσόγειο.

Η πιο σημαντική αρχαιολογική θέση σε αυτή την ενότητα είναι το Ανάκτορο του Νέστορος στον **Άνω Εγκλιανό**. Ήταν το διοικητικό κέντρο του βασιλείου της Πύλου που ήγκμασε περίπου το 1300 π. Χ. Το βασίλειο της Πύλου σταδιακά επέκτεινε την κυριαρχία του σε όλη τη Μεσσηνία και ήταν διαιρεμένο σε δύο επαρχίες με το όρος Αιγάλεω να αποτελεί το όριο ανάμεσα σε αυτές. Εκτίθενται χαρακτηριστικά ευρήματα από το ανάκτορο, ανάμεσά τους ψευδόστομοι αμφορείς για την αποθήκευση και μεταφορά απλού και αρωματικού ελαίου. Η παραγωγή και η διακίνηση αρωματικού ελαίου αποτελούσε μια από τις κυριότερες δραστηριότητες της ανακτορικής οικονομίας, όπως αυτές καταγράφονται στις πολυάριθμες πήλινες πινακίδες Γραμμικής Β' γραφής που βρέθηκαν κατά την ανασκαφή στο αρχείο του ανακτόρου. Τα νεκροταφεία θαλαμωτών μυκηναϊκών τάφων στις θέσεις **Βολιμίδια** και **Κάτω Ρούγα Χώρας**, από όπου εκτίθενται χαρακτηριστικά κτερίσματα, πιθανώς ανήκαν σε οικισμούς που βρίσκονταν υπό την επιρροή του ανακτόρου.

Από τον πριγκηπικό θολωτό τάφο στο **Ρούτση** προέρχεται ένα από τα μεγαλύτερα σωζόμενα ξιφη της μυκηναϊκής Ελλάδας, ενώ αγγεία ποικίλων τύπων και ειδώλια συνόδευαν τον νεκρό του θολωτού μυκηναϊκού τάφου στη θέση **Αμπελόφυτο**. Ένα πήλινο αγγείο προέρχεται επίσης από τον μισοκατεστραμμένο τύμβο Μεσοελλαδικών χρόνων (2000-1700 π.Χ.) που ερευνήθηκε στον **Πύργο** Τριφυλίας.

Χάλκινο ξιφος από το πριγκηπικό θολωτό τάφο στο Ρούτση Μυρσινοχωρίου (17^{ος} αι. π.Χ.).

The centre of the Homeric Kingdom of Nestor

In this area of the museum, the visitor can see finds from the northwestern province of Messenia, known as Trifylia, which is dominated by mount Aigaleon and has always been a starting point of a network of communication with the Ionian islands and the Mediterranean.

The most important archaeological site in this section is the **Palace of Nestor on the ridge of Ano Englianos**. It was the administrative seat of the Kingdom of Pylos which reached its peak circa 1.300 B. C. The Kingdom of Pylos, which gradually expanded its power and influence all over Messenia, was geographically divided in two provinces, with Mount Aigaleon serving as a boundary between them. Some characteristic finds on display from the Palace of Nestor include stirrup jars for the storage and transport of plain and aromatic oil. Its production and trading was an important economic activity of the Palace, as is documented in the numerous linear B clay tablets found during the excavations. Characteristic grave offerings from the Mycenaean cemeteries of chamber tombs at **Kato Rouga in Chora** and at **Volimidia** are also on display. These cemeteries belonged to settlements that were subject to the control of the rulers of the Palace of Nestor. One of the largest preserved swords from Mycenaean Greece is exhibited in this section and it comes from the rich tholos tomb at **Routsis** in Myrsinochori while vases and figurines accompanying the dead from the tholos tomb at **Ampelophyto** are also presented here.

Bronze sword from a prince's tholos tomb at Routsis in Myrsinochori (17th c. B.C.).

Τμήμα επιστυλίου τέμπλου με διάτρητη τεχνική και διπλεπίπεδο ανάγλυφο. Α' μισό 12^{ου} αι. Μεταμόρφωση Χριστιάνων. Fragment of a templon epistyle featuring the 'ajour' technique and a two-layer relief. First half of 12th c. Church of Metamorphosi Sotiros, Christianoi.

Η αποσπασματική κεραμική από το **Σπήλαιο Κουφιέρου** που εκτίθεται σε αυτή την ενότητα, πιστοποιεί τα πρώτα ίχνη κατοίκησης στην ενδοχώρα της Τριφυλίας, ήδη από την Τελική Νεολιθική περίοδο (4500-3100 π.Χ.)

Στη δυτική πλευρά του Αιγάλεω, στο μέσο του χωριού **Χριστιάνοι** και σε υψόμετρο 450μ., δεσπόζει ο ναός της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, με τα εξαιρετικά τέχνης αρχιτεκτονικά γλυπτά του, αντιπροσωπευτικά δείγματα των οποίων εκτίθενται στο μουσείο. Πρόκειται για εξέχοντα βυζαντινό ναό του οκταγωνικού τύπου, από τους μεγαλύτερους στην Ελλάδα, που κτίστηκε ως επισκοπική εκκλησία της νεοσυσταθείσας από τον αυτοκράτορα Αλέξιο Α' Κομνηνό Αρχιεπισκοπής Χριστιανουπόλεως. Από την περιοχή των **Φιλιατρών** προέρχεται ένα πινάκιο διακοσμημένο με ψάρι, πιθανώς του 13ου αι. μ.Χ., το οποίο εντοπίστηκε κατά την ανασκαφική διερεύνηση του σταυρεπίστεγου ναού της Αναλήψεως.

Ο γλυπτός διάκοσμος από το τέμπλο ενός ερειπωμένου βυζαντινού ναού που εντοπίστηκε μεταξύ **Φιλιατρών** και **Κυπαρισσίας** θα μπορούσε να αποδοθεί στη δράση ενός μανιάτικου εργαστηρίου των μέσων του 12^{ου} αι., διευρύνοντας κατά πολύ τα όρια της γεωγραφικής διασποράς μανιάτικων έργων μαρμαρογλυπτικής.

Γλυπτά, νομίσματα και ευρήματα από τάφους της Κυπαρισσίας αφηγούνται την ιστορία μιας πόλης με σπουδαίο λιμάνι, που κατά την Ελληνιστική και Ρωμαϊκή περίοδο συνέδεε τη Μεσσηνία με τη Δύση. Λίγα είναι τα παλαιοχριστιανικά και βυζαντινά εκθέματα από την Κυπαρισσία, παρά τη σημασία της πόλης κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες, αλλά και αργότερα, όταν το οικιστικό της κέντρο μεταφέρθηκε

A single clay vessel comes from the half-destroyed Middle - Helladic (c. 2000-1.700 B.C.) tumulus which was excavated at **Pyrgos Trifylias**.

Characteristic fragmentary pottery found in the **Koufiero Cave** is also exhibited in this section. The pottery dating from the final Neolithic period (4.500-3.100 B.C.) testifies to the existence of habitation in mainland Trifylia ever since that era.

Indicative samples from the exquisite architectural sculptures of the prominent church of **Metamorphosi Sotiros** at **Christianoi**, on the west side of Mount Aigaleon at an altitude of 450 m., are also on display here. It constitutes an outstanding Byzantine octagon-domed church and one of the largest of its kind to be found in Greece. It was constructed as the cathedral of the newly-founded bishopric see of Christianoupolis by the emperor Alexios I Komnenos. Also on display here is a glazed bowl decorated with a fish (13th c. A.D.), that was discovered during the excavation of the transverse vaulted church of the Ascension of Christ at the region of **Filiatra**.

Fragments from the sculptures of a marble templon - screen from a ruined church found somewhere between **Filiatra** and **Kyparissia** could be attributed to one of the mid-12th c. workshops of Mani, thus greatly expanding the geographical area to which marble sculpture works from the Mani had distributed.

Sculptures, coins and finds from the site of **Kyparissia** narrate the story of a city whose great port connected Messenia with the west during Hellenistic and Roman times.

There is only a limited number of early Christian and Byzantine exhibits from **Kyparissia**, in spite of the importance of the city during the Early Christian period, and later, when it

στη θέση του σημερινού κάστρου και μετονομάστηκε σε Αρκαδία, εξ αιτίας της μετοίκησης εκεί μεγάλου αριθμού Αρκάδων. Ένα χρυσό κύπελλο αποτελεί μικρό δείγμα του πλούτου των κτερισμάτων που βρέθηκαν στους μνημειώδεις, χρυσοφόρους θολωτούς μυκηναϊκούς τάφους της **Περιστεριάς** κοντά στην **Κυπαρισσία** και που μαρτυρούν τη δράση μιας ισχυρής δυναστείας στην περιοχή ήδη πριν από την ακμή του Ανακτόρου του Νέστορος.

Στο **Κοπανάκι** της βόρειας Τριφυλίας και εντός της κοιλάδας του Σουλιμά έχει ανασκαφεί η μοναδική γνωστή έως σήμερα αγροικία Αρχαϊκών χρόνων της Μεσσηνίας (500 - 450 π.Χ.) χαρακτηριστικά ευρήματα της οποίας εκτίθενται στην αντίστοιχη προθήκη.

Οι ανασκαφές του σουηδού αρχαιολόγου M.N. Valmin απέδωσαν τα λείψανα τειχισμένης ακρόπολης και οικισμού των Μεσοελλαδικών χρόνων στον λόφο της **Μάλθης**, που δεσπόζει στην κοιλάδα του Σουλιμά. Η θέση συνεχίζει να κατοικείται και κατά τη Μυκηναϊκή περίοδο καθώς κατασκευάζονται ένα μεγαροειδές κτήριο στο κέντρο της ακρόπολης και δύο ηγεμονικοί θολωτοί τάφοι στους δυτικούς πρόποδες του λόφου. Σημαντικός αριθμός λίθινων και οστέινων εργαλείων καθώς και χρηστική κεραμική που βρέθηκαν στις ανασκαφές και συνδέονται με την καθημερινή ζωή και τις δραστηριότητες των κατοίκων της προϊστορικής ακρόπολης εκτίθενται σε αυτή την ενότητα του Μουσείου. Ένα χάλκινο λυχνάρι από την Κόκλα του 6^{ου}-7^{ου} αιώνα συνιστά το μοναδικό έκθεμα από την Παλαιοχριστιανική περίοδο, ενώ τα τμήματα του μαρμάρινου τέμπλου από τον ναό του Αγίου Κωνσταντίνου στον ίδιο οικισμό αποτελούν πολύτιμη μαρτυρία για την ανάπτυξη της μαρμαρογλυπτικής μεταξύ 10^{ου} και 11^{ου} αι. μ.Χ. Ευρήματα από τους θολωτούς μυκηναϊκούς τάφους στις θέσεις **Ψάρι** και **Χαλκιά** βορειότερα της κοιλάδας μαρτυρούν την ύπαρξη και άλλων ευημερούντων οικιστικών κέντρων στην περιοχή.

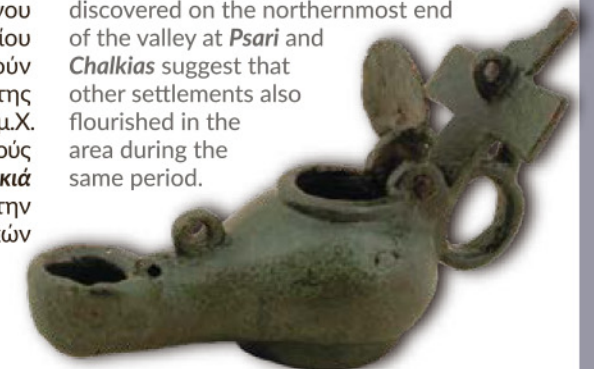
was shifted to the position where the castle stands today and was renamed **Arkadia**, due to the fact that many Arcadians moved there.

A gold cup on display here was one of the numerous luxurious offerings found in the royal tholos tombs in **Peristeria**, near Kyparissia and testify to the existence of a powerful dynasty ruling the region even before the prime of Nestor's palace.

Finds from the only known archaic farmstead of Messenia (550-450 B.C.) in **Kopanaki**, in the wide Soulima Valley which occupies the northwest part of Trifylia, can also be seen in this unit.

The excavations by the Swedish archaeologist M.N. Valmin brought to light the remains of a walled citadel and a settlement of the Middle Helladic period on top of the **Malthi Hill**, which overlooks Soulima valley. The subsequent construction of a megaron-like building at the centre of the citadel as well as the erection of two royal tholos tombs at its western foot, suggest that the settlement flourished during the Mycenaean period. A great number of stone and bone tools as well as utility pottery found in the excavations related to the daily life and activities of prehistoric residents of the citadel are on display in this part of the museum. A bronze lamp from **Kokla** (6th-7th c. A.D.) is the only exhibit from the Early Byzantine period, while fragments of a marble epistyle from a templon screen the church of Agios Konstantinos in the same settlement provide useful information for the development of marble sculpture activity in the region between 11th and 12th centuries.

Exhibits from the Mycenaean tholos tombs discovered on the northernmost end of the valley at **Psari** and **Chalkias** suggest that other settlements also flourished in the area during the same period.

Χάλκινο λυχνάρι. 6^{ος} - 7^{ος} αι. μ.Χ. Κόκλα, θέση «Μούριζες». Bronze lamp. 6th-7th c. A.D. Kokla, site of "Mourizes."

Educational programs at the Archaeological Museum of Messenia

For families with children (5-12 years old)

The Archaeological Museum of Messenia provides four thematic museum kits, especially designed for families with children (5-12 years) free of charge. The visitors can borrow them at the ticket office. In this way, they will have the opportunity to tour the museum with the assistance of an entertaining "treasure hunt game" in order to look for specific exhibits from different areas of Messenia.

The themes of the museum kits:

1. **"An unforgettable journey"**. Blue bag. Discover the means of transport people used in ancient times.
2. **"Discovering ancient tools"**. Pink bag. Locate tools from ancient times inside the museum.
3. **"A group of animals"**. Green bag. Discover objects depicting and resembling animals and learn about the relationship between humans and animals in antiquity.
4. **"Nine lamps"**. Orange bag. A nine-stop tour will help you learn about lighting and the use of lamps in ancient times.

In the museum's educational rooms, which are equipped with appropriate special tables and seats, families with their kids can collaborate to create their own works. Parent/another companion participation is essential.

Educational programs for school units

The following educational programs for primary and secondary school units also take place at the museum:

For students of primary schools:

1. **"Pamisos, the divine river of Messenia"**. For students aged 10-12 years old.
2. **"Palace of Nestor and its olive oil industrial activities"**. An educational program about the importance of the olive trees and of olive oil at the Palace of Nestor during the Mycenaean period. For 9-year-old students.
3. **"Shall we play at excavating?"**. For 6 to 10-year-olds

For students of secondary schools:

4. **"Guess who I am!"** Educational program about the ancient theatre.
5. **Searching for "the identities" of the museum exhibits.**
6. **Let's create our own museum guide!**

Archaeologists responsible for the educational programs of the museum:

Mary Tsoulakou and Katerina Tzamourani.
Tel. 27210 63100 or 27210 26410.

Εκπαιδευτικά Προγράμματα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Μεσσηνίας

Για οικογένειες με παιδιά

Στο Αρχαιολογικό Μουσείο Μεσσηνίας παρέχονται δωρεάν τέσσερις θεματικοί εκπαιδευτικοί σάκοι, ειδικά σχεδιασμένοι για οικογένειες με παιδιά (5-12 ετών). Οι επισκέπτες μπορούν να τους δανειστούν στο εκδοτήριο εισιτηρίων. Έτσι, με ένα ψυχαγωγικό «παιχνίδι θησαυρού» θα περιηγηθούν στο μουσείο, αναζητώντας συγκεκριμένα εκθέματα από διαφορετικές περιοχές της Μεσσηνίας.

Τα θέματα των εκπαιδευτικών σάκων:

1. **"Ένα αξέχαστο ταξίδι"**. Μπλε σάκος. Γνωρίστε τα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι στην αρχαιότητα.
2. **"Με πελέκια και σφονδύλια"**. Ροζ σάκος. Εντοπίστε στο Μουσείο εργαλεία από τα αρχαία χρόνια.
3. **"Μια παρέα από ζώακια"**. Πράσινος σάκος. Ανακαλύψτε ζωόμορφα αντικείμενα και μάθετε για τη σχέση του ανθρώπου με τα ζώα στην αρχαιότητα.
4. **"Τα εννιά λυχνάρια"**. Πορτοκαλί σάκος. Μια περιήγηση με εννιά στάσεις θα σας βοηθήσει να μάθετε για το φωτισμό και τη χρήση των λυχναριών στα αρχαία χρόνια.

Στις αίθουσες εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Μουσείου, που είναι εξοπλισμένες με ειδικά τραπέζια και καθίσματα, οι επισκέπτες μπορούν να συνεργαστούν με τα παιδιά τους και να δημιουργήσουν τα δικά τους έργα. **Απαραίτητη είναι η συμμετοχή γονέα -συνοδού.**

Εκπαιδευτικά προγράμματα για σχολικές ομάδες

Παράλληλα με τα οικογενειακά προγράμματα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Μεσσηνίας πραγματοποιούνται τα παρακάτω εκπαιδευτικά προγράμματα για σχολικές ομάδες μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

1. **"Ο Πάμισος το θεϊκό ποτάμι της Μεσσηνίας"** Για μαθητές Δ' - ΣΤ' Δημοτικού.
2. **"Μια πιν-ελιά στον χρόνο"** εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το Ανάκτορο του Νέστορα και για τη σημασία της ελιάς και του λαδιού στη μυκηναϊκή περίοδο. Για μαθητές Γ' Δημοτικού.
3. **"Παίζουμε ανασκαφή;"** για μαθητές Α' - Δ' Δημοτικού.

Για μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης:

4. **"Μάντεψε ποιος είμαι;"** Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το αρχαίο θέατρο.
5. **Αναζητούμε τις «ταυτότητες» των εκθεμάτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Μεσσηνίας...**
6. **Φτιάχνουμε τον δικό μας οδηγό για το Μουσείο;**

Υπεύθυνες αρχαιολόγοι των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του μουσείου:

Μαίρη Τσουλάκου και Κατερίνα Τζαμουράνη
Τηλ. Επικ. 27210 63100 ή 27210 26410.

